

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

Методичні рекомендації для підготовки студента
до практичних занять

з дисципліни «Економіка галузевих ринків»

за спеціальністю 051 «Економіка»
освітньою програмою «Економіка підприємства»

Укладач: к.е.н., доцент, Андрієнко М.М.
Методичні рекомендації для підготовки
студентів до практичних
занять розглянуті та схвалені
на засіданні кафедри економіки
повітряного транспорту
Протокол № 24 від «27» серпня 2021 р.
Завідувач кафедри _____ Ареф'єва О.В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.1

ТЕМА 1. Методологія дослідження галузевих структур

План

1. Формування теоретико-методологічних засад дослідження галузевих ринків.
2. Еволюція методологічних підходів до аналізу економіки галузевих ринкових відносин.
3. Предмет, об'єкт та напрями дослідження теорії галузевих ринків.

Завдання:

1. Проаналізувавши наукову літературу визначіть основні проблеми дослідження «Економіки галузевих ринків» на сучасному етапі її розвитку. В межах досліджень представників яких наукових шкіл та напрямів вони розглядаються?

2. Розкрийте внесок українських дослідників у розвиток «Економіки галузевих ринків».

3. Визначіть основні проблеми, пов'язані з функціонуванням вітчизняних галузевих ринків. Які з них не вивчаються в курсі «Економіка галузевих ринків»? Поясніть чому.

Рекомендована література [1-2, 6, 12-13, 15-17, 19-23, 25-28, 37-39]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.2

ТЕМА 2 Класифікація та ознаки галузевих ринків

План

1. Ринок: сутність та структура.
2. Вітчизняні та міжнародні класифікатори видів економічної діяльності.
3. Типи та головні ознаки структури галузевих ринків.
4. Кон'юнктура ринку: сутність, характеристики та механізм аналізу.

Завдання:

1. Оберіть галузевий ринок для дослідження особливостей його функціонування. Розкрийте історію його виникнення та проаналізуйте його місце в національній та глобальній економіці.

2. Визначте місце ринку, що був обраний для аналізу, у вітчизняних та міжнародних класифікаторах видів економічної діяльності.

3. Проаналізуйте основні показники, які характеризують попит (споживання) та пропозицію (виробництво) на досліджуваному ринку та зробіть висновки щодо стану ринкової кон'юнктури.

Рекомендована література [1-2, 6, 17, 19, 22-23, 25, 27-28, 37-39]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.3

ТЕМА 3. Аналіз конкурентного середовища на товарних ринках

План

1. Визначення товарних меж ринку.
2. Оцінка рівня ринкової концентрації.
3. Шляхи набуття та утримання монопольної влади фірми на ринку.
4. Показники монопольної влади фірми.

Завдання:

1. Ціна товару X збільшилася на 5%. При цьому загальний дохід та прибуток фірми, що виробляє цей товар, також зросли. Які висновки на основі цієї інформації можна зробити про продуктивні межі ринку?

2. Розрахувати всі відомі показники концентрації для ринку, що був обраний для аналізу.

3. Розрахувати монопольний прибуток для двох фірм, що мають більшу частку на ринку.

4. У 2016/2017 рр. в Україні було виготовлено 2008 тис. т цукру. В таблиці наведено дані про обсяги виробництва цукру найбільшими вітчизняними цукровими заводами.

№	Цукровий завод	Обсяг виробництва, тис. т
1	Радехівський цукор (Радехівське виробництво)	140,5
2	ПК Поділля	135,9
3	ПК «Зоря Поділля»	117,0
4	Радехівський цукор (Чортківське виробництво)	108,3
5	Волочиськ-Агро	105,0

6	Саливонківський ц/з	80,3
7	Хмільницьке	79,3
8	Глобинський ц/з	78,3
9	Яреськівський ц/з	68,8
10	Теофіпольський ц/з	62,0

Розрахуйте всі відомі Вам показники ринкової концентрації та інтерпретуйте отримані результати.

Рекомендована література [1-4, 6-7, 9, 13-14, 16-19, 22, 25, 27-28, 34, 37-39]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.4

ТЕМА 4. Економічна ефективність та державне регулювання галузевих ринків

План

1. Ефективність галузевих ринків.
2. Позитивні та негативні наслідки монополізації галузевих ринків. Мертвий вантаж монополії.
3. Типи галузевої політики.
4. Антимонопольна політика: сутність, цілі та інструменти.

Завдання:

1. Функція витрат монополіста задана формулою: $TC = Q^2 + 10Q$. Функція попиту на продукцію: $Q = 100 - P$. Визначте ціну, яку призначатиме монополістна свою продукції, розмір його витрат і прибутку, а також розмір чистих втрат суспільства від монополізації.

2. Попит на сміттєві баки у місті Києві описується рівнянням:

$QD = 1250 - 0.5P$. В умовах конкуренції та постійної віддачі від масштабу середні витрати виробництва сміттєвих баків типовою фірмою дорівнюють 1800 гр.од. Фірма «Чистокіл» обіцяє суттєво знизити витрати виробництва, якщо їй нададуть монопольне право продавати баки в місті Києві. Якою повинна бути величина економії на витратах, щоб міська рада Києва, прагнучи максимізувати добробут містян, прийняла пропозицію фірми щодо монополізації?

3. Проаналізуйте вплив оподаткування прибутків монополіста на добробут споживачів. Введення якого податку (паушального чи кількісного) буде доцільнішим з точки зору споживачів?

4. Визначіть інструменти державної галузевої політики, що використовуються для регулювання досліджуваного ринку та проаналізуйте їх ефективність.

Рекомендована література [1-4, 6-7, 9, 13-14, 16-19, 22-25, 27-28, 31, 34-40]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.5

ТЕМА 5. Фактори, що визначають структуру ринків

План

1. Класична та неокласична теорія фірми.
2. Інституціональна теорія фірми.
3. Стратегічні концепції фірми.
4. Стохастичні фактори впливу на структуру ринку.
5. Напрями та інструменти впливу держави на структуру ринку.
6. Контроль за концентрацією товарних ринків в Україні.

Завдання:

1. Якби Ви були президентом компанії, що функціонує на досліджуваному Вами ринку, то якому теоретичному підходу до аналізу фірми Ви віддали б перевагу? Відповідь обґрунтуйте.

2. Визначіть які трансакційні витрати та витрати контролю несуть компанії, що функціонують на аналізованому Вами ринку.

3. Поясніть які фактори впливають на поведінку фірми в довгостроковому періоді в умовах невизначеності.

Рекомендована література [1-3, 8, 13, 16, 18-19, 21-23, 25, 27-28, 33, 37-39]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.6

ТЕМА 6. Аналіз процесів злиття та поглинань

План

1. Злиття та поглинання: сутність та класифікація.
2. Загальна характеристика основних хвиль злиттів та поглинань в Україні та в світі.
3. Механізм участі підприємств у процесах злиття та поглинання.
4. Мотиви та наслідки процесів злиття та поглинання.
5. Антимонопольний контроль за процесами злиття та поглинання: світовий досвід та Україна.

Завдання:

1. На галузевому ринку функціонує 7 компаній. Ринкова частка Компанії 1 становить 25%, Компаній 2, 3 та 4 – по 18%, Компанії 5 – 11% та Компаній 6 і 7 – по 5%. Компанія 4 та Компанія 5 вирішили об'єднати свої зусилля шляхом злиття. Чи буде дозволена така угода?

2. Попит на продукцію фірм, що функціонують на галузевому ринку, описується рівнянням $QD = 120 - 0.4P$. Усі фірми мають однакові середні витрати у розмірі 100 гр.од. Ціна продукції становить 100 гр.од. Дві фірми, що діють на цьому ринку, планують злиття, результатом якого стане зниження розміру витрат на одиницю продукції до 90 гр.од. Крім того, оскільки новостворена компанія стане

лідером ринку, вона зможе встановити ціну на рівні 150 гр.од. Якими будуть суспільні вигоди та суспільні втрати від такої угоди? Чи дозволять її антимонопольні органи?

3. Проаналізуйте угоди злиття та поглинання характерні для аналізованого галузевого ринку. Яких цілей при цьому намагаються досягти фірми, що діють на цьому ринку?

Рекомендована література [1-2, 4, 7, 11, 16, 19, 25, 27-28, 30, 34, 36-40]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.7

ТЕМА 7. Бар'єри входження фірм на ринки

План

1. Галузеві бар'єри: сутність та класифікація.
2. Нестратегічні бар'єри входження та їх типологізація.
3. Адміністративні бар'єри входу: сутність, цілі та наслідки.
4. Стратегічні бар'єри входу на ринок.
5. Основні бар'єри входження на ринки товарів та послуг України.

Завдання:

1. Наведіть приклади стратегічних та нестратегічних бар'єрів, які перешкоджають входу нових фірм на ринок, що був обраний Вами для аналізу

2. На прикладі обраного Вами ринку поясніть взаємозв'язок між галузевими бар'єрами входу та виходу.

3. На основі наведених у таблиці даних проаналізуйте висоту бар'єрів входу та виходу на галузевому ринку.

<i>Роки</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Загальна кількість фірм на початок року	18			
Кількість фірм, які ввійшли на ринок протягом року	2	3	3	5
Кількість фірм, які вийшли з ринку протягом року	1	2	2	1
Обсяг виробництва всіх фірм на ринку, млрд.грн.	120	180	240	260
Обсяг виробництва фірм, що ввійшли на ринок, млрд.грн.	20	26	60	80

Рекомендована література [1-4, 6, 7, 10, 13, 17, 19-19, 22, 25, 27-29, 31, 37-39]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.8

ТЕМА 8. Цінова дискримінація

План

1. Природа, типи та умови ефективності цінової дискримінації.
2. Основні методи реалізації цінової дискримінації.
3. Соціально-економічні наслідки цінової дискримінації та напрями її регулювання.
4. Цінова дискримінація в Україні.
5. Хижацьке ціноутворення: сутність та умови застосування.

Завдання:

1. Фірма-монополіст функціонує на ринку з двома групами споживачів, попит яких на

$Q_2 = 160 - 2P_2$. Довгострокові граничні витрати монополіста на ринку дорівнюють $LTC = 5 + 5Q + 0.25Q^2$. Визначте обсяг продаж, ціну продукції і монопольний прибуток у випадку, якщо фірма:

1) не дискримінує свої споживачів;

2) практикує цінову дискримінацію.

2. Єдиний у місті парк розваг Хеппіленд пропонує атракціони для двох категорій відвідувачів, функції попиту яких описуються рівняннями: $Q_1 = 50 - 2P_1$ та $Q_2 = 60 - P_2$, і таким чином проводить цінову дискримінацію третього ступеню. Його функція загальних витрат має вигляд: $TC = 5 + 10Q$. Менеджмент парку хоче змінити стратегію ціноутворення та як альтернативу розглядає використання двоступінчатого тарифу, знаючи, що в такому випадку компанія втратить можливість диференціювати своїх покупців і буде змушена перейти до цінової дискримінації другого ступеню. Визначте при яких цінах та обсягах виробництва у кожному з сегментів відвідувачів Хеппіленд максимізує свій прибуток у випадку застосування цінової дискримінації третього ступеню. Як зміняться параметри рівноваги монополіста при переході до стратегії двоступінчатого тарифу?

3. Проаналізуйте види цінової дискримінації, що використовуються на аналізованому ринку

Рекомендована література [1-2, 4, 6, 13, 16-19, 22, 25, 27-28, 37-39]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.9

ТЕМА 13. Структура ринку, патенти та технологічні інновації

План

1. Інновації як економічний процес.
2. Взаємозв'язок інновацій та структури галузевого ринку
3. Основні підходи до визначення оптимального обсягу витрат на інновації
4. Напрями стимулювання інноваційної діяльності на галузевих ринках. Патентний захист та його альтернативи.

Завдання:

1. Оцініть частку витрат на інноваційну діяльність в загальному обсязі продажу на обраному Вами ринку. Співставте отримані дані з рівнем концентрації цього ринку та зробіть висновки щодо того, чи сприяє наявна ринкова структура інноваційній активності фірм, що функціонують на ньому.

2. Проаналізувавши найуспішніші інноваційні винаходи 20-21-го ст., поясніть у яких підприємств (великих чи малих) вищі стимули до інноваційної діяльності? Якими заходами галузевої політики держава може стимулювати інноваційні процеси на кожному з цих видів підприємств? Відповідь аргументуйте.

3. Функція попиту на продукцію фірми описується рівнянням $QD = 120 - 4P$. Середні витрати фірми становлять 10 гр.од. Фірма винайшла нову технологію, яка дозволяє вдвічі знизити витрати на одиницю продукції. Яким буде вигаш фірми від застосування інновації, якщо вона функціонує в умовах

1) монополії; 2) досконалої конкуренції? Відповідь проілюструйте графічно.

Рекомендована література [1-2, 4, 13, 16-18, 22, 25, 27-28, 32, 37-39]

Рекомендована література

1. Ігнатюк А. І. Економіка галузевих ринків: навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2015. – 448 с.

2. Ігнатюк А.І. Галузеві ринки: теорія, практика, напрями регулювання: Монографія / А.І. Ігнатюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 465 с.

3. Филюк Г.М. Конуренція і монополія в епоху глобалізації: Монографія / Г.М. Филюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 404 с.

4. Віскузі К.В., Вернон Д.М., Гарингтон Д.Е. Економічна теорія регулювання антимонопольна політика / К.В. Віскузі, Д.М. Вернон, Д.Е. Гарингтон. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 1047 с.

5. Базилевич В. Д. Природні монополії / В.Д. Базилевич, Г.М. Филюк. – К.: Знання, 2006. – 367 с.

6. Герасименко А.Г. Ринкова влада: джерела, масштаби, наслідки: Монографія / А.Г. Герасименко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 600 с.

7. Горняк О.В. Фірма в економічній теорії та практиці господарювання: Монографія / О.В. Горняк. – Одеса: Астропринт, 2004. – 226 с.
8. Економіка і управління в умовах глобалізаційних трансформацій: взаємозв'язок конкуренції та монополії у контексті аналізу ринкової структури та концентрації : монографія / за заг. ред. О.В. Горняк. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – 372 с.
9. Ігнатюк А.І., Якимчук Б.Б. Бар'єри входження на ринки асиметричної олігополії / А.І. Ігнатюк, Б.Б. Якимчук // Вісник Одеського національного університету. Серія Економіка. – 2017. – №1(54). – С. 13-16.
10. Ігнатюк А.І. Процеси злиття та поглинань: світовий досвід та Україна / А.І. Ігнатюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. – 2005. – №75-76. – С. 65-67.
11. Ігнатюк А.І. Теорія галузевих ринків / А.І. Ігнатюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – Вип. 68, 2004. – с. 7-10.
12. Кабраль Луис М.Б. Организация отраслевых рынков: вводный курс / ЛуисМ.Б. Кабраль – Минск: Новое знание, 2003. – 356 с.
13. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 2-ге вид. – К.:Знання, 2008. – 679 с.